

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

ÁLLATTANI ÁLMOK

- ♦ Mi vonz bennünket az állatiban? Az, hogy milyen emberek? Nemrég megtekintettem San Francisco fókáit, szuszogva hemperegtek egy kupacban, harapdálták, vízbe taszajtották, csókolgatták, dögönyözték egymást, és kéjesen vakaróztak, döglöttek. Üvöltöttek, nyüfögtek, hörögtek, ugattak, vonyítottak, szőröcsögtek, morogtak, rőfögtek, öklendtek, kotkodáltak, visitottak, szortyogtak. Kedvencem, Béla, rozmászerű nagy kovbojbajusszal, végig horpasztott, füle botját se mozdítva, pedig nincs is neki. Az Újvilágban amúgy is sajátos gondok adódnak az állatokkal. Egy bencés atya számolt be róla, hogy elitgimnáziumuk parkját összerágcsálják a nyulak és vonyítva bejárákálják a kojotok. Los angelesi szállásadóm növényeit kitúrják a mosómedvék, mulcsot kell beszerezni, azt nem bírja a kotnyeles jószág. San franciscoi vendéglátóm cukros vizet tett ki itatóban óceánparti teraszára a kolibriknek. Egy miami ismerős az autót mentén napozó alligátorokról mesélt, majdnem elütötte egyiküket. Az ottani étteremek tán az elcsapott példányokból szerzik be étlapjukra az amúgy ízetlen és rágós krokodilhúst. A nem őshonos iguánákkal is gond volt, másfél métereseek, rusnya pánkfejűek, karikás ustornak használják a farkukat, és harapnak is. Csak akkor lehetett elkapni őket, mikor három fok alá ment a hőmérséklet, és az óriásgyíkok megdermedtek, és lefordultak a fáról. A közterületesek utánfutóba dobálták a védekezésképtelen állatokat. Kaliforniában futottam egyet, egy pálmafán zajosan felrebentek a papagájok, a kerítés tetején hibátlan hullámmozgással végigszaladt egy szürke mókus. Ezeket az ottaniak cseppet sem tartják cukinak, hiszen levizelik a kerti bútorokat, és szétcincálnak mindent, amit ehetőnek találnak. A francia költőnő a gyermekkor állattanhoz fűződő álmodozásait rögzíti. Ezek alighanem mindannyiunk életében meghatározóak, ki a madarak, ki az ősszállatok, ki a lovak vagy kutya fajok megismerésében merül el szenvedéllyel. Az egészen kicsiket kivétel nélkül megbabonázzák a mozgó, hangoskodó, eleven játékszerek. Élővilág és gépi világ szembenállását is felvillantja az anatómiai ábraként kanyargó szöveg. Lemásolni az élet-teremtő mennyei mozdulatot, elcsenni az istenektől a lét elevenítő tüzét, ez is örök emberi kísértés... Gépeink mikor kelnek már valódi életre végül? És mikor leszünk képesek belelátni az állati elme tekervényeibe, ugyanolyan öntudatlanul, naivan azonosulni közegünkkel, mint egy tengeri rák-voltából ki se látó tengeri rák?

Max Ernst (1891-1976): „Graphisme II, Pyramide”.
56×38 cm, rézkarc, 1971.

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

Isabelle Garo

TERMÉSZETTUDOMÁNY

Annyiszor álmodoztál már egy akvarelltáblákkal
illusztrált antik és modern állattanról
hol szembenéznének egymással az emberi
természettudomány eredet és kezdet közt
valahol félúton ingadozó kedvenc állatai
az állati húség csodáiról álmodoztál
az emlékezet oldatáról pikkelyes bukolicus
szörnyek koponyája mélyén
vadon és szén és tarajjá összetapadt
húscsomók kora irányítható teleszkópos
szemek kora melyek tágra nyíltak a planktonok láttán
és a szénhidrogén feltalálói meséi hallatán még
fiatalabb voltál a robbanómotornál
s máris földrajzi rangod
nyomába eredtél
vidéki múzeumok termeiben
keskeny kék pertlivé akartad zsugorítani
az autótakat megannyi ostornyom
keletkezésük óriástechnócök lányomán
miután lerakták tojásaikat álom tehát
melyet érintetlenül fellelhetünk a Régiek könyveiben
kik nem kárhoztatták még a technikát
az emelőcsigákat horgokat
épp ezért jobban tudták minálunk gondolod most
mit jelenthet tengeri ráknak lenni

»»» Lackfi János fordítása

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

VESZÉLYEZTETT SOKFÉLESÉG

Első olvasásra eltévedtem az indázó mondatok dzsungelében, a képek burjánzó sokaságában, aztán a kezdeti organikus versvilág egyszerre átcsapott a technika hideg tervezettségébe. Megpróbálok hát kinyomozni, mi minden jut eszembe az erős, mégis zavarba ejtő sorzuhatagról.

Kiskoromtól kezdve sok időt töltöttem biológus édesapám szobájában, természettudományos könyvek társaságában, és gyakran lapoztuk a többkötetes zöld „Nagybrehmet” (kedves, behemót rém képét idézte meg a szó, „szörnyek koponyája mélyén”, olvasom a versben), a maga fekete-fehér képeivel és színes tábláival évekig kínált tünődnivalót. Tanúja voltam a növénypréselésnek, a herbárium bővítésének; bejártam az intézeti gyűjteménybe, és el-elvittek múzeumba is, ahol borzongva bámultam a formalinban lebegő lények és emberi szervek kísérteties formáit. A világ hihetetlen és érthetetlen, már ekkor is láttam – de bámulatos is. Nemrég a bécsi Természettudományi Múzeum egyik emeletén töltöttem el egy egész napot, a káprázatos ásványgyűjteménytől kezdve, amelyben a világ minden tájáról összegyűjtött, bármiféle művészetnél bonyolultabb és rendezettebb és kövek várakoznak csendben, a megdöbbenően nagy meteoritgyűjteményen át az élet keletkezéséig (az őslévestől, a „húscsomóktól” és „planktonoktól” a dinoszauruszokon át az ősemberig (és az ő modern használati és műtárgyaiból összeállított kiállításig), és mindvégig hálával gondoltam a tudósokra, akik megalkuvást nem ismerve és fáradságot nem kímélve elénk tárják a rejtélyekkel teli múltat.

Eszembe jutott még a vers olvastán egyik kedves könyvem, Raff György 1846-os keltezésű, gyermekek számára készült Természethistóriája, tele fantáziaébresztő, naivságuiban is alapos rajzokkal és felejtethetetlenül megszövegezett leírásokkal; eszembe jutott a Jávorka–Csapody-féle gyönyörű növényhatározó, Darwin önéletrajza, az általam is fordított angol Beatrix Potter növénytani tanulmányai és rajzai, édesapám Ezerjófű című könyve, Fazekas Mihály és Herman Ottó természettudományos munkássága, a nemrég olvasott cikk a csodálatosan szép, részletgazdag és színes állat- és növényrajzokat készítő, tizenhetedik századi német tudósnőről, Maria Sibylla Merianről, a kortárs angol költők rajongása a természet iránt, és Babits mondata: „isszák a közelit szemeim, e kéjenc mikroszkópok”. A „Régiek könyvei” és az újak énekei egyaránt lelkesednek az idők iránt, amikor a technika még szolgálta, nem pedig elpusztította a természetet. Talán erről is szól ez a szép, szövevényes szöveg. ♦